

PÕLLUMAJANDUSLIKKE
NÕUANDEID KOLHOOSIDELE

PÕLLUMAJANDUSTEADUSTE KANDIDAAT

A. PUNG

**LOOMAKASVATUSE
ARENDAMISEST JA
TOODANGU TÕSTMISEST
UUE ELU KOLHOOSIS**

24

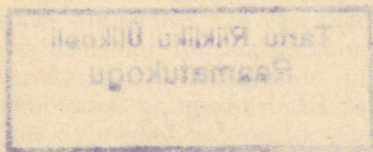
Duplum

PÖLLUMAJANDUSLIKKE NÕUANDEID KOLHOOSIDELE

PÖLLUMAJANDUSTEADUSTE KANDIDAAT

A. PUNG

LOOMAKASVATUSE ARENDAMISEST
JA TOODANGU TÕSTMISEST
UUE ELU KOLHOOSIS

RK

POLIITILINE KIRJANDUS
TALLINN 1949

V

2

Tartu Riikliku Ülikoeli
Raamatukogu
1973

KK

BOCHUMER KIRJANDUS
TALFIN 1973

Kolhooside ja sovhooside produktiivse ühisloomakasvatuse arendamise kolme aasta plaan (1949—1951) seab meie noortele kolhoosidele suured ülesanded loomakasvatuse arendamise alal. EK(b)P Keskkomitee III pleenumi otsuses on märgitud, et 1949. aastal igas kolhoosis organiseeritakse 4 farmi: veise-, sea-, lamba- ja linnufarm. Sisuliselt tähendab see, et kõik meie kolhoosid omaksid käesoleval aastal produktiivse ühisloomakasvatuse kõik tähtsamad loomaliigid. Selle ülesande täitmine on iga kolhoosi ja kolhoosniku auasi, kuna kolhoosimajanduse edukaks arendamiseks meie vabariigis on kõigepealt tarvis head loomakasvatust. Eesti NSV looduslikud ja majanduslikud tingimused ning kolhoositalurahva oskused loomakasvatamise alal kindlustavad meile selle tootmisharu arenemise. On vaja õigesti organiseerida tootmist ja tööd sotsialistliku suurmajapidamise süsteemis, et arendada head loomakasvatust. Kolhooside ühisloomakasvatuses, kus varsti igas kolhoosis on tegemist sadade veiste ja sadade sigadega, tuleb söötade tootmine ja loomade söötmine viia suurtootmise alusele. Ei ole kahtlust selles, et suur loomade arv võimaldab tööd paremini organiseerida, kasutada otstarbekohaselt oskustega inimesi karjakasvatamise alal, tõhustada tõuaretustööd suurema valikuvõimaluse ja väärtuslikumate isassuguloomade kasutamise abil. Suurmajapidamises on ka paremad eeldused söötade tootmiseks ja nende mitmekesistamiseks, eriti toorja jõusöötade ning karjamaa- ja haljassööda osas. Kolhooside ühiskarjakasvatuses on võimalusi karja arvu kiireks suurendamiseks. Seda näitavad teiste vennasvabariikide kolhooside kogemused ja ka Eesti NSV eesrindlike kolhooside saavutused. Suurkarjapidamise edu tõendavad meil ka Eesti NSV sovhooside saavutused, kus karja arv ja toodang on tõstetud heale tasemele. Kõik need suurkarjapidamise eelised võimaldavad kolhoosidel kiiresti arendada loomakasvatust ja tõsta produktiivloomade toodangut.

Partei ja valitsus on tõhusalt abistanud meie kolhoose loomakasvatuse arendamisel. On antud krediite tõuloomade ostmiseks ja tootmishoonete ehitamiseks, on pidevalt juhitud ja antud organisatoorset abi kolhoosidele tootmistegevuse arendamise alal. Selle tagajärjel on kõik meie kolhoosid asunud ühisloomakasvatuse hoogsale arendamisele. Eesrindlikud kolhoosid on asutanud neli produktiivloomakasvatuse farmi ja täitnud osalt isegi loomade miinimumarvud. See tähendab seda, et meie kolhoosnikud on asunud tõhusale tööle loomakasvatuse arendamise alal, sest nad teavad, et ühisloomakasvatus on üks kolhoosi jõukuse tähtsamaid aluseid.

Üks eesrindlikumaid kolhoose on kahtlemata Uue Elu kolhoos Harjumaal Raikküla vallas, kus on saavutatud suuri edusamme kõigi majandusharude arendamise alal. Selles kolhoosis võib eriti esile tõsta produktiivse ühisloomakasvatuse arendamise tulemusi. Kolhoosis on asutatud neli produktiivkarja farmi. On loomisel loomade arvule vastav söödabaas, mis pidevalt laieneb uudismaade ülesharimisega ja saakide tõstmisega. Olenevalt looduslikest tingimustest on Uue Elu kolhoosis võimalik, eriti rohumaade olemasolu tõttu, rõhku panna veisekasvatuse arendamisele, mis koos sea-, linnu- ja lambakasvatusega kujuneb kolhoosi peatootmisharuks. See suund vastab Harjumaajajanduslikele tingimustele, kus veiseid peetakse piimakarjana, sigu poolpekisigadena, lambaid liha-villalammastena ja kanu munade ning linnuliha tootmiseks. Vastavalt asukohale tuleb toota rasvarikast piima või valmistamiseks, kasutades sigade kiiret juurdekasvu poolpekisigade tootmiseks ja häid munakanu munade tootmiseks ning hanesid linnuliha tootmiseks. Tootmisuundade määratlusel igas kolhoosis tuleb lähtuda tootmisvõimlustest ja majanduslikest tingimustest, et rõhutada eriti neid loomakasvatuse harusid, mille arendamiseks on kõige paremad eeldused.

Praegusel hetkel on kolhooside tähtsamaks ülesandeks vastavalt produktiivse ühisloomakasvatuse arendamise kolme aasta plaanile — farmide asutamine ja loomade arvu tõstmine nõutud miinimumarvude tasemele ning miinimumarvude ületamine. Selleks vaatleme produktiivse ühisloomakasvatuse arvulise arendamise küsimusi üldiselt ja Uue Elu kolhoosi kogemuste seisukohalt.

1. Loomade arvu suurendamise probleem

Loomade arvu suurendamise põhiline alus seisab selles, et suurendada pidevalt, aastast-aastasse laiendatud taastootmist loomakasvatuses. See tähendab seda, et kolhooside loomade arv pidevalt tõuseb, et juurde kasvatatakse tunduvalt rohkem loomi kui neid karjast välja langeb kas praakimise, tapmise või suremisega jne. Loomade arvu suurendamisel on suur tähtsus, sest see võimaldab tõsta loomakasvatuse tootmist, et kindlustada kolhooside heaolu edasist tõusu, ning võimaldab rahuldada elanikkonna suurenevaid vajadusi liha, rasvainete, piima ja piimasaaduste alal ning kergetööstuse kasvavaid nõudeid villa, naha ja teiste loomasaaduste alal. Vastavalt sellele ülesandele on vaja Eesti NSV kolhoosides pidevalt suurendada loomade arvu. Kuidas on see praktiliselt võimalik? Eesti NSV kolhoosid on siin ise näidanud teid, kuidas suurendada kiiresti loomade arvu. Märgime siin neid kogemusi. Esmalt kolhoosi liikmeile loomade korralik ühistamine ja kokkuleppel kolhoosnikutega ka täiendav ühistamine. Samuti on kolhoosnikud näidanud igakülgset abi ühisloomade arvu tõstmises, näiteks noorloomade üleandmine kolhoosikarja kontraheerimise teel, samuti noorloomade kontraheerimine töolistelt, teenistujailt ja talupidajailt. Kolhoosnikud on andnud noorloomi kolhoosidele, kuna kolhoos tasub lihanormi, kolhoosnikud on andnud emiseid kasutada kolhoosi ühiskarja, et kolhoos saaks pörsaid; kolhoosnikud on üles kasvatanud tibusid üleandmiseks noorkanadena kolhoosi linnufarmile. Kõik need ja teised moodused on suure tähtsusega, mida kolhoosid ise on kasutanud esialgse produktiivse ühisloomakasvatuse baasi rajamiseks. Võimaluse korral tuleb kasutada loomade juurdeostu, eriti aga isassuguloomade juurdeostmist sovhooside ja teiste majapidamiste karjadest. Need karja arvu suurendamise viisid on üks osa võimalustest, et täita ühisloomakasvatuse miinimumarve.

Teine tähtis võimalus on karja arvu suurendamine olemasoleva ühiskarja loomuliku juurdekasvu täieliku ärakasutamise abil. Kõik koduloomad siginevad ja paljunevad ning seda võimalust tuleb eriti täielikult kasutada. Teatud loomade puhul, nagu näiteks sigade ja lindude juures, on võimalik nende arvu kiiresti tõsta. Seevastu veiste ja hobuste juurdekasvu on raskem

saavutada. Tihti esineb veiste ja hobuste ahtrust, mis on takistuseks nende juurdekasvu arendamisel. Millised on abinõud karja loomuliku juurdekasvu kindlustamiseks? Siin on kõige tähtsam õige ja täieliku paarituskampaania teostamine. Kõik nõutavasse vanuseperioodi jõudnud emasloomad tuleb tingimata paaritada ja kasutada neid juurdekasvu saavutamiseks nii intensiivselt ja nii kaua kui vähegi võimalik. Iga vanema emaslooma praakimisel tuleb alati veel kaaluda tema kasutamisevõimalusi järelkasvu saamiseks. Selleks, et saada paremaid tulemusi, eriti veiste ja sigade juurdekasvu alal, tuleb praegusel karja intensiivse juurdekasvatamise perioodil lehma ja emiseid paaritada esimesel innaajal pärast poegimist. See on tähtis selleks, et siis lehm tiinestub paremini ja me saame ka rohkem vasikaid lehma eluaja jooksul. Kui meie siin kaotame uuslüpsiperioodi lühisuse tõttu veidi piimatoodangut, eriti suuretoodangulistes karjades, siis saame rohkem juurdekasvu. Emiste paaritamine esimesel innaperioodil on täiesti õigustatud, kuna emis on põrsaste tootmiseks ja teda tuleb maksimaalselt ära kasutada. See võimaldab emiste poegimist aastas vähemalt kaks korda, mis on väga suure tähtsusega põrsaste arvu suurendamiseks. NSV Liidu eesrindlikud seakasvatajad on saanud emise kohta aastas isegi kolm pesakonda põrsaid. Tuletame meelde Kiievi oblasti Talnovski rajooni seakasvatajat Maksimtsjukki, kes kasvatas üles keskmiselt 33 põrsast emise kohta, või Kuibõševi oblasti Uljanovski rajooni seakasvatajat Avvakumovat, kes kasvatas üles 31 põrsast emise kohta, või Jaroslavi oblasti seatalitajat Smirnovat, kes saavutas keskmiselt iga emise kohta aastas 24—25 põrsast. Need arvud on suured, kuid siiski saavutatavad. Ei ole kahtlust, et Eesti NSV kolhooside eesrindlikud seakasvatajad saavutavad sigade arvu tõstmise alal suuri tulemusi. Esialgseks eesmärgiks on saada iga emise kohta aastas keskmiselt 15—20 põrsast, siis kindlustame oluliselt ka sigade arvu plaani täitmise.

Lammaste arvulise suurendamise alal tuleb üles tõsta lambakasvatuses tihendatud poegimise küsimus. Eesti NSV-s on valdavas enamuses kasutamisel praegu ühekordne poegimine veebruaris-märtsis, et talled oleksid küllalt arenenud karjamaale minekuks. Tihendatud poegimist on kasutatud lõunapoolseis oblasteis, kus tugevamaid uttesid peale kevadist poegimist paaritakse uuesti ja saadakse teine poegimine sügisel. Raskusi on

siin selles, et kevadel innaperioodi esile kutsuda, milleks tuleb lambaid tugevasti sööta ja hästi pidada. Tihti kasutatakse seda, et ühel aastal kaks korda poeginud lambaid ei paaritata kohe ja nii saadakse kolm poegimist kahe aasta kohta. Lammaste tihendatud poegimise meetodi kasutamist tuleks ka Eesti NSV kolhoosides kaaluda, et kiiresti tõsta lammaste arvu ettenähtud miinimumarvuni ja see ületada. Tuleb aga rõhutada, et tihendatud poegimiseks tuleb kasutada häid tugevaid lambaid heade söötmis- ja pidamistingimuste korral.

Loomade paljunemise teooriat ja praktikat on teaduslikult veel vähe uuritud. On selge, et taimede ja loomade paljunemine oleneb viljastamisest, sest seda osa on rõhutanud Darwin, Mišurin ja Lössenko. Nõukogude agrobioloogiateaduses on taimekasvatuse viljastamise uurimise alal edasi jõutud. Viimasel ajal on ka nõukogude loomakasvatusteaduses viljastamise küsimuse uurimise alal teatud edusamme tehtud. Avastati, et isasloomade sperma ehk seemnevedelike segud annavad tunduvalt paremat tulemust viljastamises ehk tiinestamises. Sellest lähtudes on seakasvatuses saadud paremaid tulemusi, kui emist paaritati mitte üks kord, vaid kaks korda, ja veel paremaid tulemusi, kui paaritati kahe eri tõugu kuldiga ühel ja samal innaajal. Nii näiteks paaritati Leningradi oblasti Krasnaja Gorka sovhoosis suurt valget siga üks kord sama kuldiga, siis tiinestus 63% emistest, kui kaks korda sama kuldiga, siis 86%, seevastu aga paaritused suure valge ja berkshire'i (must siga) kuldiga andsid 95% tiinestumisi. Seega viljastamine suurenes, kui kahe külde seemnevedelik segunes. Ühtlasi tõusis ka pesakonna suurus, põrsad olid ühtlasemad, põrsaste elujõud ja arenemine oli parem, juurdekasv suurem, põrsaste surevus väiksem. See näitab, et kahekordne paaritamine ja kahte tõugu kultide kasutamine tootmisfarmides annab suurt praktilist efekti. Seega soovitatakse Leningradi oblasti tootmisfarmides sisse viia kahekordne paaritus. Sel küsimusel on teoreetiliselt suur tähtsus kunstliku seemendamise juures, kus isassuguloomade seemnevedelike segud annavad tunduvalt suuremat tiinestumist. Ka saab spermasegude kasutamisel tunduvalt väiksema seemnevedeliku koguga edukalt läbi viia kunstlikku seemendamist. See näitab selgesti, et viljastamisel on suur tähtsus, ja kui me oskame õigesti juhtida, siis tõuseb tiinestumise protsent, mis on eriti oluline loomade arvu suurendamisel.

Eesti NSV teaduslikud asutused ei ole jõudnud neid avastusi veel katsemajandeis katsetada. Kuid Leningradi oblasti kogemustel annab nn. hetrospermne seemendamine ehk mitme isasloomaga seemendamine häid tulemusi eriti seakasvatuses ning on üle kantud ka veise- ja hobusekasvatusele. Kasutada võiks seda eriti halvasti tiinestuvate emasloomade puhul, nagu ahtraks jäävate veiste ja hobuste juures.

Kõige selle juures tuleb arvestada, et emasloomade tiinestumise protsent oleneb suurel määral söötmis- ja pidamistingimustest. Kui loomi õigesti söödetakse ja hooldatakse, kui paaritused teostatakse õigeaegselt ja hoolikalt, siis tiinestuvad loomad hästi. Niisugust olukorda võib konstateerida Eesti NSV Sovhooside Ministeerium, sest sovhoosid on plaanikindla tööga jõudnud veisekasvatuses ahtruse peaaegu likvideerida. Hea söötmine ja pidamine, pidev hool ja teadlik töö on ka kolhoosides peasjad.

Kui ülalnimetatud abinõusid ja võtteid kasutatakse kolhooside loomakasvatustes, siis võib kindlustada loomade arvu vastavalt kolme aasta plaani ülesandele.

Kuidas loomade arvu suurendatakse ja kavatakse suurendada Uue Elu kolhoosis? Kolhoosis oli 1949. aasta algul kokku 37 veist, neist 20 lehma. See arv tõusis sama aasta juulikuus 151-le, neist 95 lehma. Käesoleva aasta lõpuks on plaanitud veiste arv 160-le, neist 100 lehma. Seesugune järsk tõus sai võimalikuks lehmade täiendava ühistamise abil vabal kokkuleppel kolhoosnikutega. Järgnevatel aastatel on plaanitud oma veisekarja baasil intensiivsem laiendatud taastootmine. Selleks tiinestatakse kõik lehmad ja vastavasse kasvuikka jõudnud mullikad ja kasvatatakse üles kõik lehmvasikad. See kindlustab juba 1950. aastal veiste miinimumarvu ja aasta lõpuks on karjas 210 veist. 1951. aasta lõpuks on veiste arv 260 veist, 1952. aasta lõpuks 310, 1953. aasta lõpuks 320. 1953. aastal on võimalik juba lehm- ja pullvasikaid eluvasikaiks müüa, samuti pullvasikaid tappa lihaks.

1958. aastaks on plaanitud tõsta veiste arvu 350-le, neist 200 lehma. Seega oleks veisefarm oma olulises osas komplekteeritud tootmisfarmina 1950. aastal. Edaspidi on kavatakse veisefarm muuta eesti hollandi-friisi karja tõufarmiks.

Kolhoosi seakasvatuse areng kujuneb veelgi kiiremaks. 1949.

aasta algul oli kolhoosis 27 siga, neist 5 suguemist, sama aasta juulikuus 87 siga, neist 13 suguemist. Seakasvatamise edasises arengus on ette nähtud sigade arvu pidev kasv suguemiste baasil arvestusega keskmiselt 15—18 põrsast aastas emise kohta (1958. a.—20). Sigade miinimumarvuks on kolhoosis ette nähtud 1950. aastal 120 siga, neist 14 suguemist. Pidevalt suureneb põrsaste toodang kolhoosis (180—340), neist läheb nuumamiseks umbes kaks kolmandikku, kuna üks kolmandik läheb remondiks ja müügiks kolhoosnikutele. Sead nuumatakse poolpekisigadeks keskmise eluskaaluga 150 kg. Sigade arv kasvab 120-lt 1950. a. 200 seani 1953. a. ja 250 seani 1958. a., kusjuures sigade läbikäik tõuseb 2,0 korda. Sead on suurt valget tõugu. Asutatakse seafarm.

Lambakasvatus on kolhoosis kõige nõrgemini arenenud, kuna ühistati vähe lambaid ja neid oli 1949. a. algul ainult 11 pead. Sama aasta juuli algul oli lambaid 29 pead, neist täiskasvanud uttesid 17. Lambakasvatuse arendamiseks on kolhoosil vaja teha suuri pingutusi, et 1950. aastal täita kolme aasta miinimumarve. Selleks on vaja uttesid maksimaalselt ära kasutada juurdekasvu saamiseks. On plaanitud 120 talle 100 ute kohta. 1950. a. on ette nähtud juurdeoste või kontraheerimisi kolhoosnikutelt 40 lamba ulatuses. Neist võiks osa vahetada kolhoosi ühiskarja jäärtallete vastu, et tõsta uttete arvu. Need abinõud võimaldaksid tõsta lammaste arvu 1950. aastal ettenähtud miinimumarvu tasemele, s. o. 100-ni. Järgnevatel aastatel ei teki raskusi karja normaalse suurenemisega tõsta lammaste arvu 1951. a. 120-ni, 1952. a. 130-ni, 1953. a. 140-ni ja 1958. a. 150-ni. Lammaste tootlikkuse parandamiseks on vaja juurde osta šropširi tõujäärasid ja osalt tõuuttesid, et hiljem kujundada tõufarmi.

Linnukasvatuse alal oli kolhoosil juulis 1949. a. 150 kana ja 250 tibu ning hanesid 6 ja 15 hanepoega. Vastavalt loomakasvatuse arendamise kolme aasta plaanile tuleb tõsta lindude arv 750-le. Selle ülesande täitmine 1950. aastal ei tee kolhoosile raskusi, kuna vastavad tingimused on olemas. 1950. aasta lõpuks on plaanitud 750 kana ja 30 hane. 1951. aastal tõuseb see arv 1000-le ja hanede arv 50-le. Edasi kodulindude arv suureneb võimaluste piires (1958. aastal — 1500 kana, 50 hane). Tibudega varustab kolhoosi haudejaam. Kanatõuks oleks leghorni kana ja hanetõuks tuluusi hani.

Kolhoosis on tähtsa tootmisharuna tõuhobusekasvatus — hobuste tõufarm, kus hobuste üldarv on 88. Plaanitud on kolhoosile 70 hobust, kus oleks üks sugutäkk ja 25 tõumära. See võimaldaks saada juurde iga aasta 20 varssa. Müügiks on plaanitud aastas kuni 16 noorhobust. Aretustöö toimuks tori hobuse suunas.

Kokkuvõttes näeme, et Uue Elu kolhoosil osutub võimalikuks arendada kiiresti ühiskarja ja kindlustada 1950. aastal loomade miinimumarvude täitmist. See aga loob kindla aluse loomakasvatuse edasiseks kiireks arenguks ja loomade arvu plaanikindlaks tõstmiseks.

2. Produktiivloomade tootlikkus ja loomasaaduste kogutoodangu kasv

Paralleelselt loomade hulga arenemisega tuleb tõsta ka produktiivloomade tootlikkust. Sellele küsimusele tuleb koos sööda- baasi arendamisega osutada erilist tähelepanu. Kuidas saavutatakse produktiivsemaid loomi? Seda õpetab mitšuurinlik bioloogiateadus. Akadeemik Lössenko väidab: „k o d u l o o m a d e tootlikkuse tõstmise ja olemasolevate tõugude täiustamise ning uute loomise aluseks on söödad ja pidamistingimused“. Seega söötmis- ja pidamistingimused on tähtsad mitte ainult suure toodangu saamiseks loomadelt, vaid ka loomade pärilike omaduste kujundamiseks. Siit teeme olulise järelduse, et noorloomade üleskasvatamine peab olema hästi teostatud, sest selle abil kindlustatakse looma kujundamist. Noorloomade suunatud ehk juhitud üleskasvatamine kindlustab noorloomade organite pidevat arenemist ja ettevalmistamist suurte toodangute tootmiseks nende kasutamisel produktiivloomadena. Lähtudes sellest mitšuurinliku bioloogiateaduse põhimõttest, tuleb kolhoosides noorloomade kasvatamisele erilist tähelepanu osutada. Noorloomi tuleb hästi sööta ja hooldada, kindlustada neile jalutus- ja harjutusvõimalused ning kujundada noorlooma organismi vastavaks tulevikus temalt nõutavale suurele toodanguvõimele. Seetõttu tuleb pidada esimeseks ülesandeks hea toodangu saamiseks loomakasvatuses noorloomade hea üleskasvatamise kindlustamist. Kõigil kolhooside karjakasvatuse alal töötajail tuleb eriti silmas

pidada vasikate, põrsaste, tallede, varssade ja tibude head üleskasvatamist, sest see on tulevikus alus suure produktiivsusega loomade saamiseks. Kui saavutatakse vasikate juurdekasvus kuni 6 kuu vanuseni 700—1000 g päevas, võimaldatakse neile puhtad sulud ja jalutamine, suvel aga rakendatakse laagriiviisilist üleskasvatamist värskes õhus ja karjamaa tingimustes, siis kindlustatakse kolhoosile tulevikus head produktiivloomad. Ei tohi unustada noorloomade üleskasvatamist hilisemal perioodidel. Tuleb seada eesmärgiks tõsta veise eluskaal esimesel poegimisel vähemalt 450—550 kg-ni. Siis kindlustatakse olulisel määral ka suured toodangud. Eesti NSV eesrindlikud karjakasvatajad sovhoosides saavutavad selliseid tulemusi Uusnas, Udeval, Põltsamaal, Piistaotal jne. Vaja on vaid vasikate kasvatamist õigesti organiseerida.

Järgmiseks sammuks on produktiivlooma, s.o. piimalehma, täiskasvanud ute, emise, mära ja nuumiku kasutamine tootmisloomanana. Siin tuleb arvestada õige söötmis- ja pidamisrežiimi sisseseadmist, et produktiivlooma tootmisvõimet õigesti kasutada ja tema järglaste kvaliteeti tõsta. Selleks tuleb tootva looma eest individuaalselt hoolitseda, määrata tema õige kasutamisperiood, õigesti korraldada söetmist ja pidamist ehk teiste sõnadega — õigesti kasutada produktiivlooma. Peab püüdma rahuldada kõiki neid nõudeid, mida looma olemus ehk pärilikkus esitab, sest siis reageerib loom sellele suure ja pikaajalise toodanguga. Näiteks on lehma pikaajaline kasutamine suure tähtsusega nii toodangu suurendamise, vasikate arvu tõstmise ja ka vastava pärilikkuse kujundamise seisukohalt. Söötmis- ja pidamistingimuste suunaval kasutamisel on suur tähtsus mitte ainult produktiivloomade toodangu tõstmisel, vaid ka nende loomade edasiseks arendamiseks ja paremaks muutmiseks. Mitsuurinlik bioloogiateadus arvestabki suunatud üleskasvatamist ja head produktiivlooma kasutamist kui tõuaretustöö üht tähtsamat tegurit, mille abil on võimalik loomi paremaks muuta.

Teiseks abinõuks loomade toodanguvõime tõstmisel on loomade ristlemine, kus ühendatakse kahesuguse loomusega, kahesuguste omadustega loomad nende omavahelise paaritamise abil ja saadakse kahepoolse pärilikkusega järglased. Paaritades heast karjast pärineva isasloomaga vähemväärtuslikke emas-

loomi, saame järglased, kes omavad paremaid omadusi. Neil on suurem elujõud ja nad kohanevad paremini söötmis- ja pidamistingimustega. Seega on teadlik loomade ristlus tõu piirides kui ka tõugude vahel väga mõjuv vahend uute ja paremate loomade saamiseks. Eriti tootmisfarmide karjades tuleb rõhutada tõu piirides liinidevahelist ja teatud olukorras ka plaanilist tõugudevahelist ristlust. Plaanilise ristluse abil võib eriti kiiresti tõsta loomade seesuguseid omadusi, nagu piima rasvaprotsent, sigade nuumaomadused jne. Selleks on vaja kindlustada kõik kolhooside farmid heade suguisloomadega.

Tuleb rõhutada ka nõukogude sotsialistlikus loomakasvatuses levinud uut loomade paaritamise viisi — kunstlikku seemendamist. Kunstliku seemendamise abil saame eriti väärtuslikke suguisasloomi palju laiemalt kasutada kui hariliku paaritamise abil. Suguisaslooma kasutamist võib tõsta 10—15-kordseks ja seega eriti mõjutada toodangu taset karjades ristlemise abil. Eesti NSV kolhoosid asutavad kunstliku seemendamise punkte ja nende kaudu tuleb asuda selle paaritusviisi laialdasele rakendamisele.

Kolmandaks ei saa märkimata jätta loomade aretuses valiku ja paaride valiku suurt tähtsust. Valides õigeid ja sobivaid loomi paaritamiseks saavutatakse karjafarmides suurt edu. Seepärast valigu kolhooside karjabrigadiirid alati õiged loomad. Selleks on vaja omada teatud eelteadmisi õige zootehnilise aretusvaliku teostamisel. Neid teadmisi tuleb hankida vastavasisulise kirjanduse lugemise ja kursuste kaudu. Täiendades pidevalt teadmisi võib edukalt arendada kõigis farmides tõuaretustöid. Seejuures tuleb kindlalt sisse seada karja toodangu arvestus, sest ilma zootehnilise algarvestuseta ja karjakontrollita ei tunne zootehnik loomi ega nende toodanguvõimet. Need on tähtsamad tegurid, mis mõjutavad produktiivloomade toodangu kujunemist.

Kuidas eelnimetatud küsimusi lahendatakse Uue Elu kolhoosis? Ka siin pööratakse suurt tähelepanu produktiivloomade söötmise ja pidamise parandamisele ning noorloomade suunatud üleskasvatamisele ja tõuaretustööle. Kolhoosi juhatuse ja üldkoosoleku arvamine on, et kõigist loomakasvatusefarmidest tuleb kujundada tõufarmid. Raskem on see veisefarmi puhul, kus praegu on 70% tõukarja (noorloomad 90%), kuid esineb eesti hollandi-friisi tõu kõrval ka eesti punast karja. Seega on siin

vaja teostada ristlemist heade pullidega, kes pärinevad meie eesti hollandi-friisi ja eesti punase tõu paremaid karjadest. Sugulusaretuse vältimiseks tuleb vahetada sugupulle, hoiduda šabloonilisest vältavast ristlusest ning aretada kõrge produktiivsusega loomi. Vasikate arengu eest tuleb eriti hoolitseda, kindlustades neile head üleskasvatamistingimused. Saavutada vasika keskmiseks juurdekasvuks päevas 700—900 g (kuni 6 kuuni) ja lehmade keskmiseks eluskaaluks 1950. aastal — 460 kg, 1951. aastal — 480 kg, 1952. aastal — 500 kg, 1953. aastal — 525 kg ja 1958. aastal — 575 kg ning keskmiseks rasvaprot-sendiks 1951/52. aastal — 3,6%, 1952/53. aastal — 3,7% ja 1958. aastal — 4%. Söötmis- ja pidamistingimuste pidev parandamine võimaldaks koos aretustööga tõsta ka lehmade keskmist piima-toodangut 1950. aastal 2800 kg-le, 1951. aastal — 3100 kg-le, 1952. aastal — 3500 kg-le, 1953. aastal — 4000 kg-le, 1958. aastal — 5000 kg-le. Niisuguste kvaliteedinäitajate saavutamine nõuab Uue Elu kolhoosi töötajailt suurt pingutust ja oskust õigesti juhtida loomade pärilikkuse kujundamist välistingimuste õige muutmise abil. Kõige olulisem on siin vasikate õige söötmine ja pidamine. On vaja kindlustada vasikaile vähemalt 400 kg rasvarikast täispiima ja 1500 kg lõssi ning vajalikul määral sööta, heinu ja toorsööta. Hoolitseda noorloomade ruumide ja liikumisvõimaluste eest, kuna need tingimused on eriti olulised vasikate organite väljakujundamisel. Täiskasvanud produktiivloomade kasutamisel tuleb samuti rakendada õige, zootehnilistele reeglitele vastav söötmine ja pidamine.

Oluline on kunstliku seemendamise menetluse kasutamine Uue Elu kolhoosis loomade tõuaretustöös. Selleks on asutatud kunstliku seemendamise punkt, mille abil on võimalik paremini kasutada häid isasloomi.

Teiste loomaliikide alal tuleb rakendada toodangute tõstmiseks samu põhimõtteid. Sigu aretatakse suure valge tõu suunas sigivaiks, kiirelt nuumatavaiks ja vastupidavaiks. Selleks kasutatakse häid sugukulte paremaid seafarmidest, parandatakse söötmis- ja pidamistingimusi ning tõstetakse söötade tasuvust. Lambakasvatuse alal aretatakse lambaid šropširi tõugu jäärade abil villa- ja lihatoodangu tõstmise suunas. Seejuures saavutatakse toodangu pidevat tõusu söötmis- ja pidamistingimuste parandamise abil nii, et keskmine villatoodang lamba kohta oleks 1950.

aastal — 2,2 kg, 1951. a. — 2,5 kg, 1952. a. — 2,8 kg, 1953. a. — 3,0 kg ja 1958. a. — 3,5 kg.

Linnukasvatuse alal saavutatakse tootlikkuse tõstmist suure produktiivsusega leghorni kanade kasvatamisega kanafarmis ja tuluusi hanede pidamisega. Söötmis- ja pidamistingimuste pideva parandamisega tõuseks kanamunatoodang kana kohta keskmiselt: 1950. a. — 110 tk., 1951. a. — 120 tk., 1952. a. — 130 tk., 1953. a. — 140 tk. ja 1958. a. — 160 tk.

Vastavalt keskmise toodangu kujunemisele loomakasvatuses on võimalik arvestada ka kogutoodanguid. Uue Elu kolhoosis toodetakse 1950. a. plaani kohaselt 2866 ts. piima, 1951. a. — 3317 ts., 1952. a. — 4095 ts. ja 1953. a. — 5800 ts. ning 1958. a. kohta on plaanis toota 10 000 ts. piima. Seega tõuseb piimatoodang võrreldes 1949. a. ligi 5-kordselt. Lihatoodangu kalkulatsiooni järgi toodetakse 1950. a. — 233 ts., 1951. a. — 289 ts., 1953. a. — 476 ts. ja 1958. a. — 536 ts. eluskaalus. Peamine lihatoodang saadakse seakasvatusest. Ei saa märkimata jätta ka linnuliha osatähtsust, mis 1953. a. tõuseb juba 30 ts. eluskaalus. Peale selle on plaanis turustada tõuloomadena 1953. aastal 71 veist, 25 lammast, 87 pörsast, 16 hobust jne. Kanamunatoodang on plaanitud 1950. aastal 27,5 tuh. tk., 1951. a. — 82,5 tuh. tk., 1953. a. — 140 tuh. tk. ja 1958. a. — 240 tuh. tk., mis näitab eriti selle tootmisharu võimsuse kuni 10-kordset kasvu. Villatoodang suureneb 34 kilogrammilt 1949. aastal 525 kg 1958. aastal, mis katab riigile antava villanormi mitmekordselt.

	Karjamaa- ja haljas-sööta	Heinu	Sööda-põhku	Silo-sööta	Juur-vilja	Kartu-leid	Tera- ja kaun-vilju	Allapanu
Lambad	10	3	2	5	5	—	0,25	1,5
Sugusead koos pörsas-tega	15	3	—	15	15	15	6,5	5
Nuumsead (poolrasva)	5	1	—	2	2	15	2	3
Kanad	0,15	0,05	—	0,1	0,15	0,15	0,3	0,05
Haned	1,5	0,1	—	0,2	0,3	0,3	0,5	0,1

Need söötmisnormid on kujundatud vastavalt Uue Elu kolhoosi söödatootmistüübile, kus on võrdlemisi rohkesti rohumaid ja haljassööta. Igal kolhoosil on siin erinevad tingimused, mistõttu ka söödanormid võivad erineda heina ja silosööda vahelkordades ning juurvilja, kartuli ja silosööda vahelkordades. Jõusöötae osatähtsus veiste söödaratsioonis on tagasihoidlik — kuni 15%. 3500—4000 kg aastalüpside puhul osutub vajalikuks õlikookide juurdeost valguprobleemi lahendamiseks.

Vastavalt söödanormidele ja söödatootmise võimalustele arvutatakse kolhoosi loomade söödabilanss, mis näitab, kas loomade söödanõudlus ja toodetud söödad on kooskõlas. Loomasöötae kogutoodang tõuseb pidevalt nii põllul külvikordade sisseviimise tagajärjel kui ka agrotehnika parema rakendamise tulemusena. Samuti näitab rohumaakultuuri arendamine pidevat karjamaa- ja haljassööda ning heinte saagi tõusu. Suur osatähtsus on siin suvise söödatootmisprobleemi lahendamisel lähema kolme aasta jooksul. Selleks on tarvis looduslikke karjamaid pealt parandada, rajada uusi kultuurkarjamaid, kasutada haljaskonveierit põllul haljassöötae tootmiseks jne. Kultuurkarjamaid rajatakse aastas 25—30 ha, kooskõlas vastavate maaparandustööde käiguga. Sel viisil tuleb soetada kultuurkarjamaad 1953. aastaks 106 ha. Olulise tähtsusega on ka heinatootmise küsimuse lahendamine. Siin tuleb rajada kultuurheinamaid, parandada looduslikke heinamaid ja tõsta pidevalt kultuur- ja põldheina saake.

Loomakasvatustoodangu jaotuses on esikohal riiklikud kohustused, sellele järgnevad fondid invaliididele ja vanadele, arvestused lasteaedadele, ühissööklatele ning tootmistarveteks. 1950. a. piimatoodangust on eraldatud eelnimetatud otsarbeks 102 ts., kuna 2054 ts. turustatakse piimaühistu kaudu, 1958. a. turustatakse 8798 ts. piima. Liha kogutoodangust 1950. aastal läheb kohustuslikuks müügiks 21 ts. ja turustamiseks 207 ts. Kanamunadest turustatakse 1950. aastal 24,5 tuh. tk. ja 1958. aastal 237 tuh. tk. Mitmekülgne ja suur loomakasvatussaaduste kogutoodang ning väärtuslike tööloomade müük kindlustavad kolhoosile suuri rahalisi sissetulekuid ja võimaldavad maksta kolhoosnikutele normipäeva eest kõrget tasu.

3. Söödabaasi korrastamine

Kogu loomakasvatuse arendamise aluseks on söödabaasi korrastamine. Selleks on vaja igas kolhoosis hästi planida söötade vajadus ja tootmine. Taimekasvatuse ülesandeks on kindlustada loomad suveperioodil karjamaa- ja haljassöödaga ning talveperioodil hea heina, väärtusliku silosööda, juurvilja ja kartuliga. Samuti on vaja toota tera- ja kaunvilja kontsentreeritud söötadeks. Vastavalt sellele tuleb, väljudes olemasolevast söödatootmistüübist, määrata loomadele söödanimid. Näitena võiks tuua põllumajandusteaduste kandidaadi A. Vaski poolt soovitatud söödanimid Uue Elu kolhoosi loomadele 1950—1953. a. tsentnerites:

	Karjamaa- ja haljassööta	Heinu	Sööda-põhku	Silo-sööta	Juurvilja	Kartuleid	Tera- ja kaunvilju	Allapanu
Hobused üle								
3 a.	40	30	6	—	10	10	7	10
Noorhobused	50	15	4,5	—	10	—	7	5
Lehmad:								
aastalüpsiga								
2800 kg (1950)	65	14	8	25	20	12	2,5	
3100 „ (1951)	70	14	8	30	20	14	3,0	15
3500 „ (1952)	70	16	6	35	20	16	3,5	
4000 „ (1953)	70	18	4	35	20	20	4,5	
Mullikad üle								
1 a.	40	12	10	15	10	2,5	1	7,5
vasikad kuni								
1 a.	30	10	—	10	10	—	4	5

Kolhoosi söödabilanss on võrdlemisi pingeline 1950—1952. aastani, mil kultuurpinda on veel vähe. Olukord paraneb mõnevõrra alates 1953. aastast, mil põhisöötade küsimus oluliselt laheneb.

Kolhoosi loomade söödabilanss tsentnerites
(kaasa arvatud kolhoosnikute loomad)

	Karjamaa- ja halljas- sööt	Hein	Sööda- põhk	Silo- sööt	Juur- vili	Kartul	Sööda- vili
<i>1950. a.</i>							
1. Tarve	24202	6508	3425	4859	4427	3572	1716
2. Kate	24202	7095	3910	5075	5000	3572	1716
3. Ülejääk (+)		587	485	216	573	—	—
<i>1953. a.</i>							
1. Tarve	32365	9195	3887	9390	6305	7471	2595
2. Kate	33814	9895	4519	9775	6000	7471	2356
3. Ülejääk (+)	1449	710	632	385	—	—	—
4. Puudu- jääk (—)	—	—	—	—	305*)	—	239

Söödabilansist selgub, et suur osatähtsus on silosöödal, juurviljal ja kartulil kui mahlakatel söötadel, mis kindlustavad veisekasvatuses suure toodangu saavutamise. Ka karjamaasöödale on suurt tähelepanu osutatud, kuna hea karjamaasööt kindlustab suuri toodanguid kõige odavama tootmiskuluga.

Vastavalt tehtud arvestustele kujuneb Uue Elu kolhoosi söötade toodang perspektiivis väga ulatuslikuks, mis võimaldab saavutada plaanitud loomade arvu ja toodanguid.

4. Loomakasvatusehitused ja mehhaniseerimine

Arvestades praegust olukorda Eesti NSV kolhooside arengu algastmel, mil suuremate kapitalimahutuste tegemiseks on vähe võimalusi, tuleb kasutada kõiki konkreetseid võimalusi, et praegusi kasutamiskõlblikke hooneid kolhoosis rakendada tootmis-tegevusse. Sellest lähtudes on ka Uue Elu kolhoosis kavatsusel kohendada ehitusi remondi teostamisega tootmisnõuetele vasta-

*) Juurvilja puudujäägi katab silosööda ülejääk.

vaiks. Nii on teostatud lauda kapitaalremont, kohendatakse hobusetall, teine veiselaut ja sigala. Ehitatakse kanala ja juurviljahoidla ning silohoidlad. Loomade arvu kiire tõus nõuab aga lähemal ajal uue veiselauda ja sigala ehitamist, mis vastavalt eelarvele läheks maksma 700 000 rubla. Need uued tootmishooned tuleb ehitada juba uue keskuse plaani kohaselt ja hästi kavastatud plaanide järgi. Seejuures peab arvestama laudatööde mehhaniseerimist. Seni, kui uusi tootmishooneid ei ole, tuleksid siiski mehhaniseerida järgmised tootmisprotsessid:

1) sileerimine universaal-silolõikajaga (70% tööjõu kokkuhoidu);

2) juurvilja pesemine ja purustamine, kartuli pesemine, aurutamine ja keedetud kartuli purustamine (80%);

3) hekseldamine elektrimootoriga (80%);

4) lüpsmine kolmetaktilise lüpsiagregaadi tarvituselevõtmisega juba praeguses laudas (50%);

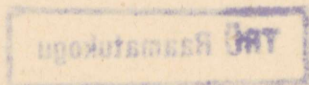
5) tööteede kasutamine rippraudtee, vagoneti või kärusüsteemi kasutamiselevõtmisega (30%).

Nende tööde mehhaniseerimine annaks juba olulist tööjõu kokkuhoidu Uue Elu kolhoosi loomakasvatuses, kus töötab praegu 23 inimest. Uute ehituste nõuetele vastav projekteerimine ja tööde täielik mehhaniseerimine neis võimaldaks tunduvalt suuremal määral tõsta tööproduktiivsust loomakasvatuses.

Kokkuvõttes võiks öelda, et loomakasvatuse arendamise alal on Uue Elu kolhoosis suured perspektiivid ja nende plaanikohaseks realiseerimiseks on kõik võimalused. Nende võimaluste rakendamisel tõuseb aga tunduvalt loomade arv 100 ha põllumajandusliku maa kohta võrreldes 1939. a. kodanliku Eesti andmetega. Kogutoodang piima alal tõuseks üle kolme korra, liha alal — kolm korda jne. See näitab, et loomade arv ja kogutoodang tõusevad kolhoosikorra tingimustes tunduvalt kõrgemale tasemele kui üksikmajapidamise tingimustes.

Selleks, et kahe aasta jooksul täita kolhoosides perspektiivse ühislomakasvatuse kolme aasta plaan, on vaja rõhutada järgmisi abinõusid:

1) loomade arvu kiireks tõstmiseks rakendada kolhooside ühiskarjades loomade laiendatud taastootmine karja arvu loomuliku juurdekasvu suurendamisega;

2) kasutada kõiki emasloomi intensiivsemalt järelkasvu saamiseks, rakendada selleks lammaste ja sigade juures tihendatud poegimist, paaritada emasloomi esimesel innaajal pärast poegimist ja korduvalt ning tarbe korral kahe isasloomaga, ühtlasi likvideerida ahtrus;

3) pidada tarvilikuks, et kolhoosid kokkuleppel kolhoosnikutega täiendavalt ühistaksid produktiivkarja, kontrakteeriksid kolhoosnikutelt, töolistelt, teenistujailt ja talupidajailt noorkarja kolhoosi ühiskarja täiendamiseks;

4) kasvatada üles kolhooside ühiskarjades kõik lehmvasikad, utetalled ja varsad ning pidada kõiki pullvasikaid ja oinastallesid liha tootmiseks;

5) sisse viia kolhoosides noorloomade suunatud üleskasvatamine hea söötmise, pidamise ja jalutamise ning harjutamise võimaldamisega, et kujundada noorlooma organism produktiivlooma nõuetele vastavaks;

6) rakendada kolhoosides produktiivloomade õiget, pikaealist ja individuaalset kasutamist, et tõsta toodangut ja parandada loomade pärilikkust;

7) kasutada produktiivloomade toodangu tõstmiseks tööpiirides liinidevahelist ristlust ja teatud tingimustes plaanilist tõugudevahelist ristlemist ning paremate produktiivloomade paaride valikut;

8) arendada kolhoosides loomade söödabaasi kultuurrohumaade rajamise ja söötade kasvatamise laiendamisega põllul, et kindlustada loomadele küllaldane söötmine nii suvel kui ka talvel;

9) kindlustada loomadele head pidamis- ja hooldamistingimused olemasolevate ehituste kohendamise ja remontimisega, samuti ka uute ehituste rajamise ja loomakasvatustööde võimaliku mehhaniseerimisega;

10) pidada Uue Elu kolhoosi loomakasvatuse ja söödatootmise perspektiivset arendamist põhiliselt õigeks ja eeskujuks teistele kolhoosidele.

SISUKORD

1. Loomade arvu suurendamise probleem	5
2. Produktiivloomade tootlikkus ja loomasaaduste kogutoodangu kasv	10
3. Söödabaasi korrastamine	16
4. Loomakasvatusehitused ja mehhaniseerimine	17

Vastutav toimetaja I. Jürisson

Tehniline toimetaja E. Plaks

Kaanejoonise valmistanud R. Tungla

A. Пунг. О развитии животноводства и роста производительности
в колхозе «Уус Элу».

На эстонском языке.

tu.

50 kop.

A-17909
24

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00496479 9